

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, Zwolle; Dr K. Penuhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Groothuis, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr E. A. Knoppers, Amsterdam; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr D. Postma, Borgehoop; Dr A. Ringwald, Soerabaya; Dr J. C. Rullmann, Waasenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijss, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielinga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Broestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goea.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij voornitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Gereformeerde Verbondsbeschouwing V. — III de Schrift: Opstanding en verharding der heiligen (Joh. 10: 28). — Kerkelijk Leven: Een pleidooi voor de onverdraagzaamheid. Moderne Geloofsbelijdenis. II. — Literatuur en Kunst: „De avonturen van den muzikant“. — Pop. Wetensch. Schetsen: Iets over het beeld van Jesus in de moderne literatuur. XXVII. — Opvoeding en Onderwijs: Individuele Opvoeding. III. — Perschoor. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

GEREFORMEERDE VERBONDSBESCHOUWING.

V.

De verbondsbeschouwing, waarvan hier enkele hoofdzaken naar voren gebracht werden, draagt als elke waarheid, kostbare levenswaarden in zich. In het inleidende artikel werd reeds opgemerkt, dat in de verbondsleer de meest kenmerkende gereformeerde gedachten haar zuiverste uitdrukking vinden: en dat met het verbond zelf allerlei groote levensbelangen zijn gemoeid. En nu, aan 't slot, zou het de moeite meer dan loonen, dit nader uit te werken en het verbond in verband te brengen met de praktijk. Vragen aangaande het karakter der prediking, methode van zielszorg, de beginselen van den eeredienst, de betekenis van den doop voor het geestelijke leven, kerkbeschouwing en kerkregering, en verscheidene andere behoorden dan aan de orde te komen. Maar hiermede zouden tegelijk onderwerpen aangeraakt worden, die met een paar woorden niet zijn af te maken. Om deze reden moeten al deze kwesties thans blijven rusten, en kan niet meer dan een enkele opmerking over de waarde en de praktische toepassing der verbondsleer worden gemaakt.

Allereerst zij er dan op gewezen, hoe in het verbond de religie, die God ons gaf, het zuiverst wordt bewaard en beleefd. Wanneer wij van religie spreken, moet op verschillende zaken worden geteld.

Het komt er in de religie vooreerst op aan, dat daarin zulk een gemeenschap tusschen God en mensch tot stand komt, dat bij de grootst mogelijke innigheid toch het onderscheid tusschen beiden niet wordt uitgewischt. God mag niet aan den mensch en de mensch mag niet aan God worden opgeofferd. Er mag evenmin vermensche-lijking van God als vergoddelijking van den mensch plaats vinden. Zoowel het gevaar van pantheïsme als van creatuurvergoding moet vermeden.

En aan deze eerste voorwaarde voor alle religie beantwoordt al aanstonds het verbond. Dit brengt een gemeenschap tusschen God en mensch, die aan den genoemden eisch voldoet. Het wezen Gods vloeit hier niet in het schepsel over, evenmin als er met den mensch een soort apotheose plaats heeft. Hoewel de hoogst denkbare eenheid tot stand komt, blijven zij toch beiden, die zij zijn, omdat de band tusschen hen door een verbond, d.w.z. door een relatie van door-en-door geestelijken en zedelijken aard wordt gevormd.

Bovendien moet nu den val, de religie — zal zij aan het schriftuurlijk ideaal beantwoorden — nog andere gevaren vernijden. Zij moet de harmonie wezen tusschen twee schijnbaar elkander uitsluitende waarheden. Zoowel onze volstrekte afhankelijkheid als onze besliste verantwoordelijkheid en vrijheid; zoowel de soevereiniteit der genade als de redelijke en zedelijke natuur des menschen moet gehandhaafd blijven. God en mensch moeten enerzijds wezenlijk, oneindig

onderscheiden blijven; en toch aan den anderen kant geen tegenstelling vormen, maar verzoend tegenover elkander staan.

En ook dit wordt wederom in het verbond gevonden. Er is in de geschiedenis der theologie geschild geweest, of het verbond duplexisch dan wel monopleurisch was, d.w.z. of in het verbond God en mensch als twee geheel vrije partijen tegenover elkander gestaan en samen onderhandeld hadden en aldus deze verbintenis aangegaan waren; dan wel of God alleen de handelende partij was geweest en Hij Zijn verbond als een beschikking of wet aan den mensch had opgelegd.

Nu is 't merkwaardig, dat het Hebreuwsche woord berith zoowel de een als de andere betekenis toelaat en dat nu eens de idee van verbond, en dan weer die van recht of beschikking overheerscht.

En dit is ook geheel overeenkomstig de werkelijke toedracht van zaken. Het verbond heeft allereerst een overwegend monopleurisch karakter. De mensch heeft, vóór den val niet, maar nog veel minder na den val, in zichzelf eenig recht of iets te eischen en te stipuleren. Wanneer de Heere tot hem afdaalt en zich met hem in verbinding stelt, is dat louter Zijn welbehagen en genade en arbeid alleen. Maar wanneer deze genadige beschikking Gods over den mensch komt, wordt hij niet vernietigd, doch eerst recht in zijn volle mensch-zijn gered. Door de genade Gods krijgt de mensch rechten en kan hij aanspraken laten gelden. Als een bewuste, willende, zichzelf bepalende partij begint hij in het verbond op te treden. 't Verbond, enerzijds monopleurisch zijnde en ook blijvend, wordt aan den anderen kant toch ook duplexisch. God en mensch komen hier beide tot hunne rechten. Zoowel het gevaar van Pelagius als dat van ljdelijkheid is hier gemedend. Passiviteit en activiteit, afhankelijkheid en verantwoordelijkheid, het werk Gods en het werk des menschen zijn hier met elkander verzoend.

Eindelijk moet religie, zal ze dien naam waardig zijn, voor den mensch het leven wezen. Het volle, echte leven met God, met al z'n hoogten en diepten, met eindeloze perspectieven zoowel ruggewaarts als voorwaarts, moet hier voor hem opengaan en hem geschonken worden.

En het is bij dezen derden eisch der religie, dat wederom het verbond ons de vervulling biedt. 't Is mede dit belang, dat de gereformeerden, in onderscheiding van andere belijders, naar de leer van het werkverbond heeft gedrongen. Volgens de lutherschen o.a. had de mensch, zoals hij door God in den staat der rechtheid was gesteld, reeds zijn bestemming bereikt en was in zijn toestand het hoogste ideaal verwezenlijkt. Veel toekomst of perspectief ging er voor Adam niet open. Het leven met God was op z'n hoogst een status quo, waarin de mensch moest zien te bestendigen, wat reeds aanwezig was. En in dit betrekkelijk kleurloze bestaan van den paradijsmensch naar Luther's opvatting bracht de gereformeerde leer van het werkverbond diepte en tint, leven en uitzicht. De mensch was er met de oprichting van het verbond nog lang niet. Hij zou daarin met zijn God nog een heele geschiedenis doorleven. Als arbeider Gods trad hij daarin op, wiens daad en werk voor de toekomst der wereld en het gansche menscheijke geslacht zouden beslissen. Het verbond wierp eerst recht de poorten des levens open

en ontsloot een levensgang van arbeid en strijd en overwinning en allerlei verandering, totdat ten laatste het eeuwige leven werd bereikt.

En dit gaat, in gewijzigden zin, door in het genadeverbond. Men ga ook uit dit oogpunt de historie van Israël en het leven der bijbelheiligen na, en men zal ontdekken welk een rijke, bont-afwisselende levensgeschiedenis zij ieder met hun God doormaken. Men lette b.v. eens op een figuur als Jacob. Wel begint het verbond met de verzekering van de trouw en genade des Heeren (Gen. 28:12-15) en wel ligt achter dit verbond de genadige verkiezing (Gen. 25:23); maar hiermede is allermint het einde bereikt doch niet meer dan het begin gegeven. Want in ditzelfde verbond voert de Heere niet minder zijn gunsteling door allerlei smartelijke levenservaringen heen, om hem aan zijn zonden te ontdekken, tot boetvaardigheid en vergevengedzindheid te bewegen, van zijn karaktergebreken te zuiveren en hem eindelijk de genade te geven om in vrede te sterven. De levensgeschiedenis zoowel van de kerk in haar geheel als van den enkelen geloovige is een bondsgeschiedenis; een historie waarin de Heere lange vele wegen aan den arbeid is, om het al verder te realiseren; dat Hij de God Zijns volks is en zij Zijn erfgenamen en kinderen zijn; en waarin Zijn trouw en genade het winnen van al de ongerechtigheden en afvalligheden hunner zijds.

Niet alleen echter de religie, maar ook het zedelijk leven wordt in het verbond gerd.

Kort geleden is hierover een slecht woord gesproken. Er werd beweerd, dat men, uitgaande van het verbond, slechts moraliseeren kan en de kerk van Christus tot een recruteschool maakt, die men aan de hand van de krugsartikelen leert exerceeren voor de militia Christi.

Natuurlijk kan men dergelijke dingen alleen schrijven, als men eerst van de schriftuurlijke bondsleer een spotbeeld gemaakt —, maar hiermede tegelijk ook voor zichzelf den eenigen levensbodem voor alle waarachtige zedelijkheid ondergraven heeft.

Het verbond is toch geen dood ding, doch een levende relatie, waardoor wij in de allerinnigste betrekking met God staan; en waar zal dan heiliger en christelijker geleefd worden dan waar dit verbond wordt gerealiseerd? Juist buiten het verbond wordt gemoraliseerd en is eigenlijk geen echt zedelijk leven mogelijk. Zegt het doopsformulier niet, dat juist doop en verbond vermanen en verplichten tot een nieuwe gehoorzaamheid, tot het verlaten der wereld, het dooden onzer oude natuur en het wandelen in een godzalig leven? En is het niet doorlopende schriftleer, dat alleen in het verbond een nieuw, godvruchtig leven mogelijk en aanvankelijk bereikbaar is? Hoe zou het anders?

In het verbond wordt de eenige bron van het zedelijke leven ontsloten: de genade Gods, die aan alles vooraf gaat, de wedergeboorte en de gemeenschap met God in Christus door den Heiligen Geest. In het verbond wordt voorts het karakter van het zedelijke leven zuiver verstaan en verwezenlijkt. Hier wordt niet gemoraliseerd of gedruild tot uitwendige levensgewoonten. Maar hier wordt van binnen uit tot openbaring en ontplooiing gebracht het beeld van Hem, naar